

Witold MAŁECKI*

OBOWIĄZKI IDENTYFIKACYJNE PRZEDSIĘBIORCÓW Z PERSPEKTYWY DUALISTYCZNEJ KONCEPCJI WYODRĘBNIANIA PRAWA GOSPODARCZEGO

ENTREPRENEURS' DUTIES OF IDENTIFICATION FROM THE PERSPECTIVE OF THE DUALISTIC CONCEPT OF ECONOMIC LAW

Streszczenie: Zagadnienia związane z identyfikacją przedsiębiorców są objęte regulacją na gruncie zarówno publicznego, jak i prywatnego prawa gospodarczego. O ile jednak znaczenie regulacji prywatnoprawnych we wskazanym obszarze jest ograniczone do unormowania firmy przedsiębiorcy, o tyle domeną publicznego prawa gospodarczego są obowiązki identyfikacyjne przedsiębiorców sensu stricto, pozwalające na ustalenie ich tożsamości w sposób niebudzący wątpliwości. Są to obowiązki posługiwania się niepowtarzalnymi i niezmiennymi numerami NIP, KRS i REGON. Obowiązek posługiwania się firmą należy uznać za obowiązek identyfikacyjny sensu largo – z uwagi na brak absolutnego charakteru zasady wyłączności firmy nie zawsze pozwala on na pełną identyfikację przedsiębiorcy. Obowiązek ten stanowi odzwierciedlenie ogólnej zasady prawa nakazującej podmiotom prawa występowanie w obrocie w sposób nieanonimowy.

Słowa kluczowe: identyfikacja przedsiębiorców, firma, NIP, publiczne prawo gospodarcze, prywatne prawo gospodarcze

Abstract. Identification of entrepreneurs is regulated by both public economic law and private economic law. While private economic law regulation is limited to defining entrepreneur's business name, public economic law establishes entrepreneurs' duties of identification in the strict sense. The duties of this kind, i.e. duties of using the Tax ID [NIP], the National Court Register [KRS] number and the Statistical ID [REGON], allow to determine the identity of the entrepreneurs without any doubt. The duty of using business name is a duty of identification in the broad sense. Because the principle of business name exclusivity does not have an absolute character, the business name does not always allow to fully identify the entrepreneur.

Key words: identification of entrepreneurs, business name, NIP, Tax ID, public economic law, private economic law

Received: 07.2016

Accepted 09.2016

* Uniwersytet Wrocławski

Powszechnie stosowane w nauce polskiej ujmowanie materii normatywnej dotyczącej problematyki gospodarczej w ramach dychotomicznego podziału obejmującego publiczne prawo gospodarcze i prywatne prawo gospodarcze skutkuje powstawaniem pól granicznych pomiędzy oboma członami podziału [prywatne prawo gospodarcze nazywane jest częściej „prawem handlowym”; według S. Włodyki, 2009, 40, pojęć „prawo gospodarcze prywatne” i „prawo handlowe” można używać przemiennie; choć nazwa „prawo gospodarcze prywatne” wydaje się bardziej precyzyjna, stosowanie nazwy „prawo handlowe” uzasadnione jest zarówno jej zakorzenieniem w europejskiej kulturze prawnej, jak i terminologią normatywną, w szczególności tytułem Kodeksu spółek handlowych]. Podział ten, stanowiący istotę dualistycznej koncepcji wyodrębniania prawa gospodarczego według J. Grabowskiego [2013, 19-20], postrzegać należy jako odzwierciedlenie na gruncie prawa gospodarczego podziału całego systemu prawa na prawo publiczne i prawo prywatne – podziału, którego kryteria nie są jasno zarysowane. W klasycznym opracowaniu J. Nowacki [1992, 79-98] jako kryteria podziału prawa na publiczne i prywatne wskazywane w literaturze wymienia m.in. wzajemną relację podmiotów stosunków prawnych, swobodę kształtowania treści stosunków przez ich strony, konsekwencje naruszeń norm prawnych, majątkowy lub niemajątkowy charakter spraw normowanych przepisami, możliwość zastosowania przymusu prawnego oraz interesy, korzyści, pożytki i dobra, których realizacji służą normy. Brak powszechnie akceptowanego kryterium rozróżnienia sprawia, że podziałowi prawo publiczne-prawo prywatne przypisać wypada charakter typologiczny, nie zaś klasyfikacyjny. Dlatego też niektóre zagadnienia podlegać będą zaliczeniu do prawa publicznego lub prywatnego ze względu na ich adekwatność wobec wyraźnej większości kryteriów podziału na prawo publiczne i prawo prywatne [przykładowo wskazać można: ograniczenia w zakresie podejmowania działalności gospodarczej, tj. obowiązek uzyskania koncesji, zezwoleń, licencji i zgód, obowiązek spełnienia warunków wykonywania działalności regulowanej, i kontrolę działalności gospodarczej – jako typowe zagadnienia publicznego prawa gospodarczego; organizację i ustrój spółek handlowych oraz szczególną regulację czynności prawnych dokonywanych z udziałem przedsiębiorców – jako typowe zagadnienia prywatnego prawa gospodarczego]. Inne zagadnienia, których analiza na tle poszczególnych kryteriów nie przyniesie jednoznacznych rezultatów,

uznać zaś wypadnie za usytuowane na pograniczu prawa publicznego i prawa prywatnego.

Jakkolwiek przyjęcie podziału publiczne prawo gospodarcze-prywatne prawo gospodarcze wydaje się a priori projekcją na prawo gospodarcze umiarkowanie precyzyjne – jak zasygnalizowano powyżej – podziału odnoszącego się do całego systemu prawa, w literaturze intensywnie odzwierciedlają się do tendencji do autonomizacji pojęć publicznego prawa gospodarczego i prywatnego prawa gospodarczego. Z perspektywy apriorycznej publiczne i prywatne prawo gospodarcze należałoby postrzegać jako ogół norm prawa gospodarczego należących do sfery prawa publicznego lub prawa prywatnego. Z uwagi jednak na brak powszechnie akceptowanego stanowiska w przedmiocie rozumienia pojęć prawa publicznego i prawa prywatnego perspektywa taka nie gwarantowałaby możliwości precyzyjnego rozgraniczenia obu członów podziału prawa gospodarczego. Autonomizacja pojęć publicznego i prywatnego prawa gospodarczego wyraża się więc w formułowaniu ich definicji przystawalnych wprawdzie do kryteriów podziału prawo publiczne-prawo prywatne, lecz szukających istoty obu działań prawa gospodarczego we wskazywanych przez autorów przedmiotowo wyróżnianych obszarach regulacji prawnej.

Wydaje się, że na podstawie definicji publicznego prawa gospodarczego formułowanych w literaturze – m.in. przez J. Grabowskiego [2013, 20], C. Kosikowskiego [2010, 44] oraz Z. Snażyk i A. Szafrąńskiego [2013, 4] – jako obszar regulacji publicznego prawa gospodarczego postrzegać należy sferę ingerencji państwa w stosunki gospodarcze, mającej na celu „korektę lub ograniczenie działania czystego mechanizmu rynkowego” [Grabowski, 2013, 23]. Prywatne prawo gospodarcze [utożsamiane z prawem handlowym] – co wynika ze stanowisk m.in. K. Kruczalaka [1994, 21] i A. Kidyby [2013, 6] – ma zaś normować organizację i ustrój przedsiębiorców oraz czynności handlowe [w szczególności kreujące stosunki zobowiązaniowe]. O ile więc domeną prywatnego prawa gospodarczego jawi się tworzenie wzorów prawnych struktur właściwych dla funkcjonowania przedsiębiorców prywatnych – minimum unormowania niezbędnego dla określenia kształtu i sposobu prowadzonej przez nich działalności gospodarczej w aspekcie statycznym [dotyczącym ustroju przedsiębiorców] i dynamicznym [dotyczącym czynności podej-

mowanych przez przedsiębiorców], o tyle publiczne prawo gospodarcze formuje nadbudowę regulacji prawnej, nakładającą na przedsiębiorców obowiązki uwarunkowane koniecznością realizacji w sferze gospodarki celów doniosłych społecznie. Tak zarysowany kształt publicznego i prywatnego prawa gospodarczego wydaje się – jak zaznaczono powyżej – przystawalny do kryteriów podziału prawo publiczne-prawo prywatne, w szczególności do wywodzonego z Ulpianowskiej definicji *ius publicum* i *ius privatum* kryterium interesu [Fundowicz, 2000, 52]. Normy prywatnego prawa gospodarczego postrzegać wypada jako wyraz realizacji służebnej funkcji prawa wobec gospodarki [Grabowski, 2001, 213-215, 219-222], mającej na celu stworzenie infrastruktury prawnej o kształcie odpowiadającym potrzebom uczestników obrotu gospodarczego [co służy urzeczywistnianiu ich prywatnych interesów], zaś normy prawa publicznego – jako świadectwo funkcji prawa polegającej na korygowaniu mechanizmów życia gospodarczego w interesie publicznym.

Z uwagi na przyjętą w literaturze metodykę definiowania publicznego i prywatnego prawa gospodarczego badanie pól granicznych pomiędzy nimi wymagać będzie analizy krzyżowania się obszarów ich regulacji prawnej. Jednym z problemów pogranicza publicznego i prywatnego prawa gospodarczego może wydawać się *prima facie* problematyka obowiązków identyfikacyjnych związanych z występowaniem przedsiębiorców w obrocie prawnym i gospodarczym, co uzasadnione może być choćby umieszczeniem przepisów ich dotyczących w aktach prawnych kojarzonych z prawem publicznym [np. art. 16, 20 i 21 ustawy o swobodzie działalności gospodarczej] i prawem prywatnym [np. art. 43² Kodeksu cywilnego]. Stanowisko o granicznym charakterze wskazanej problematyki wywieść można również z literatury – przykładowo, według J. Szwaji i A. Kubiak-Cyrul [2015, 57-59] oraz W. Popiołka [2015, 196] obowiązek posługiwania się firmą przez przedsiębiorcę wynika zarówno z przepisów prawa publicznego [publicznego prawa gospodarczego], jak i prawa prywatnego [prawa cywilnego]. Zagadnienie publiczno- lub prywatnoprawnej natury regulacji obowiązków identyfikacyjnych, choć pozostaje przede wszystkim problemem teoretycznym, nie wydaje się pozbawione znaczenia dla wykładni przepisów szczegółowych, wymagającej niekiedy uwzględnienia zasad ogólnych prawa publicznego lub prawa prywat-

nego. W ramach niniejszego opracowania podjęta zostanie próba analizy prawnej regulacji obowiązków identyfikacyjnych przedsiębiorców w kontekście jej usytuowania w ramach podziału publiczne prawo gospodarcze-prywatne prawo gospodarcze oraz rozstrzygnięcia kwestii zasadności postrzegania jej jako zagadnienia pogranicza publicznego i prywatnego prawa gospodarczego.

Do elementów minimum unormowania niezbędnego dla zaistnienia przedsiębiorcy w obrocie prawnym, regulowanego prywatnym prawem gospodarczym, przynależą niewątpliwie unormowania dotyczące firmy przedsiębiorcy, objęte regulacją ogólną zawartą w Kodeksie cywilnym rozpoczynającą się od art. 43² § 1 Kodeksu cywilnego, według którego „przedsiębiorca działa pod firmą”. Przepis ten według A. Janiaka [2012] formułuje dwa obowiązki spoczywające na każdym przedsiębiorcy – obowiązek posiadania firmy oraz obowiązek używania jej w obrocie w brzmieniu ujawnionym w rejestrze, które poczytywać godziłoby się za obowiązki identyfikacyjne. Wywodzenie z powołanego przepisu pierwszego ze wskazanych obowiązków budzi jednak pewne wątpliwości. Wydaje się bowiem, że posiadania firmy nie należy postrzegać w kategorii obowiązku spoczywającego na przedsiębiorcy, lecz raczej wymogu warunkującego dopuszczalność podjęcia działalności gospodarczej, w następstwie czego możliwe jest nabycie statusu przedsiębiorcy [Kocowski, 2013, 199, wprost wskazuje, że „nie jest możliwe bycie przedsiębiorcą, nie prowadząc działalności gospodarczej”]. Art. 14 ust. 1 ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej [Dz. U. z 2015 r., poz. 584 ze zm.] jako wymóg podjęcia działalności gospodarczej ustanawia złożenie wniosku o wpis do Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej – w przypadku osób fizycznych albo uzyskanie wpisu do rejestru przedsiębiorców w Krajowym Rejestrze Sądowym – w przypadku pozostałych kategorii podmiotów. Mając na względzie, że z art. 25 ust. 1 pkt 1 ustawy o swobodzie działalności gospodarczej oraz art. 38 pkt 1 lit. a ustawy z dnia 20 sierpnia 1997 r. o Krajowym Rejestrze Sądowym [Dz. U. z 2015 r., poz. 1142 ze zm.] wynika brak możliwości spełnienia wskazanych wymogów bez posiadania firmy, uznać należy, że żaden podmiot prawa nie może w sposób zgodny z prawem zaistnieć w obrocie jako przedsiębiorca, nie posiadając firmy. [Wymóg posiadania firmy dotyczy również spółek kapitałowych

w organizacji, które na podstawie art. 14 ust. 4 ustawy o swobodzie działalności gospodarczej mogą podjąć działalność gospodarczą przed uzyskaniem wpisu do rejestru przedsiębiorców. Zgodnie z art. 161 § 1 Kodeksu spółek handlowych spółka z ograniczoną odpowiedzialnością w organizacji powstaje z chwilą zawarcia umowy spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, której koniecznym elementem – według art. 157 § 1 pkt 1 – jest m.in. firma spółki. Zgodnie z art. 323 § 1 oraz art. 310 § 1 Kodeksu spółek handlowych spółka akcyjna w organizacji powstaje z chwilą zawiązania spółki, tj. objęcia wszystkich akcji. Objęcie akcji musi zostać poprzedzone sporządzeniem statutu spółki, zawierającego – według art. 304 § 1 pkt 1 – m.in. firmę spółki]. Posiadanie firmy stanowi więc jeden z konstytutywnych wymogów nabycia statusu przedsiębiorcy, nie sposób uznać go zatem za obowiązek [w tym również obowiązek identyfikacyjny] spoczywający na przedsiębiorcy. Regulacje dotyczące brzmienia firmy, jako zawierające się w minimum unormowania niezbędnego dla zaistnienia przedsiębiorcy w obrocie prawnym, należą – jak wskazano powyżej – do prywatnego prawa gospodarczego; wypada wśród nich wymienić m.in. przepisy art. 43³-art. 43⁶ Kodeksu cywilnego, art. 24, art. 90, art. 104, art. 127, art. 160 i art. 305 Kodeksu spółek handlowych i art. 5 § 1 pkt 1 Prawa spółdzielczego.

Nie ulega wątpliwości, że do obowiązków identyfikacyjnych spoczywających na przedsiębiorcach zaliczyć należy obowiązek posługiwania się firmą. W literaturze spotykane jest ujmowanie tego obowiązku *in concreto* – w odniesieniu do poszczególnych przepisów *expressis verbis* kreujących w odniesieniu do przedsiębiorcy powinność użycia firmy. Przepisy te zaliczane są albo do prawa cywilnego [np. art. 127 § 5, art. 206 § 1 i art. 374 § 1 Kodeksu spółek handlowych], albo do publicznego prawa gospodarczego [np. art. 20 i 21 ustawy o swobodzie działalności gospodarczej] [Szwaja, Kubiak-Cyrul, 2015, 57-59; Popiołek, 2015, 196]. Zasięg obowiązku posługiwania się firmą jest jednak bezsprzecznie znacznie szerszy, rozciągając się na wszelkie prawnie doniosłe sytuacje, w których przedsiębiorca powinien dokonać oznaczenia siebie jako podmiotu prawa, choćby przepis prawa nie formułował wprost obowiązku użycia firmy – nie budzi bowiem najmniejszych wątpliwości, że przedsiębiorca nie może występować w obrocie anonimowo, a jedynym oznaczeniem językowym, którym może się posłużyć, jest

jego firma [Szwaja, Kubiak-Cyrul, 57]. Sytuacje wymagające posłużenia się firmą podlegają regulacji także na gruncie gałęzi [działów] prawa innych niż prawo cywilne i prawo gospodarcze publiczne – m.in. prawa administracyjnego [np. art. 63 § 2 Kodeksu postępowania administracyjnego], prawa podatkowego [art. 168 § 2 Ordynacji podatkowej] czy prawa pracy [art. 29 § 1 Kodeksu pracy]. Wydaje się więc, że obowiązek posługiwania się firmą należy postrzegać *in abstracto* – jako powinność użycia firmy w każdej sytuacji wymagającej oznaczenia przedsiębiorcy jako podmiotu prawa, nie zaś jako sumę szczegółowo określonych obowiązków wynikających z przepisów odwołujących się *explicite* do pojęcia firmy. Mając na względzie szeroki zasięg obowiązku posługiwania się firmą *in abstracto*, nie należy odnosić go wyłącznie do prawa cywilnego i prawa gospodarczego publicznego, lecz postrzegać jako zasadę obowiązującą w całym systemie prawa. Mając powyższe na względzie, art. 43² § 1 Kodeksu cywilnego wypada uznać za normę-zasadę w znaczeniu dyrektywnym [Pulka, 2008, 151], o znaczeniu wykraczającym poza prawo prywatne.

Wśród funkcji firmy wskazywanych w literaturze powszechnie wymienia się funkcję identyfikacyjną, określaną również jako odróżniająca i indywidualizująca [Klapczyńska, 2004, 30-32; Gliniecki, 2008, 24-27; Promińska, 2014, 468; Popiołek, 2015, 196; Szwaja, Kubiak-Cyrul, 2015, 32-33; według U. Promińskiej funkcja indywidualizująca jest jedyną konieczną funkcją firmy, pozostałe funkcje – reklamowa i gwarancyjna mają charakter jedynie fakultatywny, dodatkowy]. Funkcja ta przejawia się w okoliczności, że firma pozwala na identyfikację przedsiębiorcy, odróżnienie go od innych przedsiębiorców, „pełniąc taką rolę, jak imię i nazwisko osób fizycznych” [Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 11 kwietnia 1937 r., III C 3471/37]. Realizacji funkcji identyfikującej służy zasada wyłączności firmy, ujęta w art. 43³ § 1 Kodeksu cywilnego, zgodnie z którym – według W. Popiołka [2015, 198] – „daną firmą może posługiwać się w zasadzie tylko jeden przedsiębiorca”. Ze stanowiskiem tym nie sposób jednak się zgodzić. Powołany przepis wskazuje, że firma powinna odróżniać się dostatecznie jedynie od firm przedsiębiorców „prowadzących działalność na tym samym rynku” [według m.in. B. Glinieckiego, 2008, 26, przy oznaczaniu rynku, o którym mowa w art. 43³ § 1 Kodeksu cywilnego, należy posłużyć się pojęciem „rynku właściwego” zdefiniowanym w przepisach prawa kon-

kurencji]. W pełni dopuszczalne jest więc posiadanie i posługiwanie się tą samą firmą przez kilku przedsiębiorców prowadzących działalność na różnych rynkach, choćby mieli siedzibę w tej samej miejscowości [przykładowo, według stanu na dzień 7 maja 2016 r. w rejestrze przedsiębiorców Krajowego Rejestru Sądowego wpisanych jest siedem spółek posiadających firmę „ABC spółka z ograniczoną odpowiedzialnością”, z których dwie mają siedzibę w Gdańsku]. Sprawia to, że zasada wyłączności firmy nie przybiera na gruncie polskiego porządku prawnego charakteru absolutnego, a obowiązek posługiwania się przez przedsiębiorców firmą nie gwarantuje możliwości ich identyfikacji w pełnym stopniu. Dlatego też obowiązek ten należałoby uznać za obowiązek identyfikacyjny sensu largo – w odróżnieniu od obowiązków identyfikacyjnych sensu stricto, których realizowanie przez przedsiębiorców zapewnia możliwość określenia ich tożsamości w sposób pewny.

Do obowiązków identyfikacyjnych sensu stricto zaliczyć należy obowiązki posługiwania się numerami, pod którymi przedsiębiorcy figurują w rejestrach publicznych – numerem identyfikacji podatkowej [NIP], numerem identyfikacyjnym krajowego rejestru urzędowego podmiotów gospodarki narodowej [REGON] oraz numerem w Krajowym Rejestrze Sądowym. Ich niepowtarzalny oraz niezmienny – w odróżnieniu od firmy – charakter gwarantuje możliwość pozbawionego najmniejszej nawet niepewności ustalenia tożsamości przedsiębiorcy [warto wskazać, że spośród ustaw regulujących zagadnienia związane ze wskazanymi rodzajami numerów jedynie ustawa z dnia 29 czerwca 1995 r. o statystyce publicznej, Dz.U. z 2012, poz. 591 ze zm., dotycząca numeru REGON, *expressis verbis* stanowi, że numer jest niepowtarzalny – art. 42 ust. 10].

Kształty hipotez norm nakładających na przedsiębiorców obowiązek posługiwania się wskazanymi numerami wykazują daleko idące odmienności – zarówno w płaszczyźnie podmiotowej [odnoszącej się do kategorii przedsiębiorców będących ich adresatami], jak i przedmiotowej [dotyczącej klas sytuacji, w których norma znajdzie zastosowanie]. W obu płaszczyznach najszerszy zakres ma wynikający z art. 16 ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej obowiązek umieszczania w oświadczeniach pisemnych, skierowanych w zakresie działalności do oznaczonych osób i organów, numeru NIP oraz posługiwania się tym numerem w obrocie

prawnym i gospodarczym, spoczywający na wszystkich przedsiębiorcach wpisanych do Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej oraz rejestru przedsiębiorców Krajowego Rejestru Sądowego [godzi się zażnać, że z art. 5a ust. 1 oraz art. 8a ust. 2 ustawy z dnia 13 października 1995 r. o zasadach ewidencji i identyfikacji podatników i płatników, Dz. U. z 2016 r., poz. 476 ze zm., wynika, że posiadanie numeru NIP jest obligatoryjne dla wszystkich przedsiębiorców wpisanych do Centralnej Ewidencji Informacji o Działalności Gospodarczej oraz do rejestru przedsiębiorców Krajowego Rejestru Sądowego]. Szeroki kształt hipotezy normy sprawia, że numerowi NIP należy przypisać statusu podstawowego oznaczenia przedsiębiorcy, o znaczeniu równorzędnym z firmą, przy czym – jak zaznacza C. Kosikowski [2011, 140] – numer NIP firmy nie zastępuje. Z uwagi jednak na gwarantowanie przez numer NIP możliwości pełnej identyfikacji przedsiębiorcy – w odróżnieniu od firmy – oraz sygnalizowany szeroki kształt hipotezy normy wynikającej z art. 16 ustawy o swobodzie działalności uzasadnione wydaje się przyjęcie, że polski ustawodawca w przepisie tym ustanowił zasadę pełnej identyfikacji przedsiębiorcy za pomocą numeru NIP [jakkolwiek wypada zażnać, że wąska grupa przedsiębiorców, posiadając firmę, nie będzie posiadać numeru NIP – dotyczy to spółek kapitałowych w organizacji].

Wśród pozostałych norm kreujących w odniesieniu do przedsiębiorców obowiązki identyfikacyjne sensu stricto występuje zawężenie hipotezy w płaszczyźnie podmiotowej lub przedmiotowej. Zawężenie jedynie przedmiotowe dotyczy normy wynikającej z art. 21 pkt 2 ustawy o swobodzie działalności gospodarczej nakładającej obowiązek podania numeru NIP w ofercie przez wszystkich przedsiębiorców oferujących towary lub usługi w sprzedaży bezpośredniej lub sprzedaży na odległość za pośrednictwem środków masowego przekazu, sieci teleinformatycznych lub druków bezadresowych. Warto zażnać, że art. 21 pkt 2 ustawy o swobodzie działalności gospodarczej wydaje się normatywnym superfluum na tle art. 16 tej ustawy – trudno bowiem uznać, że formułowanie ofert określonych w art. 21 pkt 2 stanowi czynność pozostającą poza zakresem obrotu prawnego i gospodarczego, w którym przedsiębiorca jest obowiązany posługiwać się numerem NIP na podstawie art. 16. Charakter superfluum należy bezsprzecznie przypisać również obowiązkowi umieszczania numeru NIP na oświadczeniach pisem-

nych, skierowanych, w zakresie działalności, do oznaczonych osób i organów, adresowanemu do podmiotów wpisanych do Krajowego Rejestru Sądowego, wynikającemu z art. 34 ust. 1 pkt 4 ustawy o Krajowym Rejestrze Sądowym, a także obowiązkowi umieszczania numeru NIP na pismach i zamówieniach handlowych składanych w formie papierowej i elektronicznej, adresowanemu do spółek komandytowo-akcyjnych, spółek z ograniczoną odpowiedzialnością i spółek akcyjnych, wynikającemu z art. 127 § 5 pkt 3, art. 206 § 1 pkt 3 oraz art. 374 § 1 pkt 3 Kodeksu spółek handlowych. Wydaje się, że objęcie treścią powołanych przepisów obowiązku wynikającego autonomicznie z zasady ustanowionej w art. 16 ustawy o swobodzie działalności gospodarczej stanowi wyraz dążenia ustawodawcy do nadania art. 34 ust. 1 ustawy o Krajowym Rejestrze Sądowym oraz art. 127 § 5, art. 206 § 1 i art. 374 § 1 Kodeksu spółek handlowych charakteru kompilacji, spisu obowiązków identyfikacyjnych i informacyjnych spoczywających na adresatach norm wynikających ze wskazanych przepisów. Wątpliwości w kontekście relacji do zasady ustanowionej w art. 16 ustawy o swobodzie działalności może wywoływać obowiązek zamieszczania numeru NIP w informacjach na stronach internetowych spółek komandytowo-akcyjnych, spółek z ograniczoną odpowiedzialnością i spółek akcyjnych, wynikający z art. 127 § 5 pkt 3, art. 206 § 1 pkt 3 oraz art. 374 § 1 pkt 3 Kodeksu spółek handlowych – kwestię relewantną stanowi tu ustalenie, czy prowadzenie strony internetowej zawiera się w pojęciu obrotu prawnego i gospodarczego, zawartym w art. 16 ustawy o swobodzie działalności gospodarczej. Wydaje się, że przyjąć należy rozstrzygnięcie pozytywne, z uwagi na funkcjonalną zależność pomiędzy prowadzeniem strony internetowej a obrotem prawnym i gospodarczym rozumianym jako nawiązywanie i utrzymywanie przez przedsiębiorcę kontaktów i stosunków prawnych z aktualnymi i potencjalnymi kontrahentami, wyrażającą się w służebnej roli strony internetowej, prowadzonej przez przedsiębiorców przeważnie w celach informacyjnych i reklamowych związanych z dążeniem do pozyskania nowych kontrahentów. Obowiązkowi temu wypada więc odmówić samodzielnego znaczenia normatywnego, uznając go jedynie za odzwierciedlenie zasady wynikającej z art. 16 ustawy o swobodzie działalności gospodarczej.

Obowiązki identyfikacyjne sensu stricto w zakresie posługiwania się numerem KRS wynikają z przepisów ustawy o Krajowym Rejestrze Sądowym oraz Kodeksu spółek handlowych. Objęcie obowiązkiem wpisu do Krajowego Rejestru Sądowego jedynie części przedsiębiorców – co do zasady tych, którzy nie są osobami fizycznymi – ze swej istoty stanowi o podmiotowym zawężeniu hipotezy normy ustanawiającej obowiązek posługiwania się numerem KRS. Przywoływany uprzednio art. 34 ust. 1 ustawy o Krajowym Rejestrze Sądowym w punkcie 5 nakłada na podmioty wpisane do Krajowego Rejestru Sądowego obowiązek umieszczania w oświadczeniach pisemnych, skierowanych, w zakresie działalności, do oznaczonych osób i organów, również numeru w tym rejestrze [o hipotezie normy ustanawiającej ten obowiązek pisze A. Michnik, 2013, 264]. Obowiązki związane z posługiwaniem się tym numerem zostały nałożone także na spółki komandytowo-akcyjne, spółki z ograniczoną odpowiedzialnością i spółki akcyjne, które zgodnie z art. 127 § 5 pkt 2, art. 206 § 1 pkt 2 oraz art. 374 § 1 pkt 2 Kodeksu spółek handlowych są zobligowane zamieszczać go w pismach i zamówieniach handlowych składanych w formie papierowej i elektronicznej oraz w informacjach na stronach internetowych. Z uwagi na okoliczność, że zakres hipotez norm ustanawiających wskazane obowiązki posługiwania się numerem KRS jest tożsamy z zakresem hipotez norm ustanawiających analogiczne obowiązki posługiwania się numerem NIP, uznać należy, że ustawodawca nie przewidział sytuacji, w której przedsiębiorca byłby obowiązany posłużyć się numerem KRS, nie będąc jednocześnie zobligowanym do posłużenia się numerem NIP. Obowiązkom identyfikacyjnym sensu stricto w zakresie posługiwania się numerem KRS należy przeto przypisać charakter subsydiarny – możliwość dokonania niebudzącego wątpliwości ustalenia tożsamości przedsiębiorcy zawsze będzie bowiem zagwarantowana równoczesnym wykorzystaniem numeru NIP, stanowiącym – jak wskazano powyżej – podstawowe, na równi z firmą, oznaczenie przedsiębiorcy.

Zakres najwęższy przedmiotowo, choć szeroki podmiotowo, ma obowiązek identyfikacyjny sensu stricto dotyczący używania numeru REGON. Na podstawie art. 30 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 29 czerwca 1995 r. [Dz. U. z 2012 r., poz. 591 ze zm.] podmioty gospodarki narodowej są obowiązane do posługiwania się nim przy przekazywaniu danych wykorzystywanych dla celów

statystycznych. Objęcie w art. 2 pkt 11 ustawy o statystyce publicznej zakresem pojęcia „podmiotów gospodarki narodowej” osób prawnych, jednostek organizacyjnych niemających osobowości prawnej oraz osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą, w związku z art. 42 ust. 1 powołanej ustawy, art. 4 ust. 1 ustawy o swobodzie działalności gospodarczej i art. 43¹ Kodeksu cywilnego sprawia, że obowiązek ten adresowany jest do wszystkich przedsiębiorców. Wartym rozważenia zagadnieniem wydaje się relacja zakresów hipotez normy wynikającej z art. 16 ustawy o swobodzie działalności gospodarczej oraz normy wynikającej z art. 30 ust. 1 pkt 1 ustawy o statystyce publicznej, rozstrzygająca o samoistnym lub subsydiarnym charakterze obowiązku identyfikacyjnego sensu stricto, ustanowionego w drugim ze wskazanych przepisów. In abstracto, uznać należałoby, że przekazywanie danych wykorzystywanych dla celów statystycznych zawiera się w pojęciu obrotu prawnego, co stanowiłoby o konieczności posługiwania się przez przedsiębiorcę przy czynności tej również numerem NIP – zgodnie z art. 16 ustawy o swobodzie działalności gospodarczej. In concreto, zagadnienie to przedstawia się jednak odmiennie. Według art. 18a ust. 1 i art. 31 ustawy o statystyce publicznej przekazywanie danych objętych programem badań statystycznych statystyki publicznej, który zgodnie z art. 2 pkt 7 tej ustawy określa szczegółowy zakres podmiotowy i przedmiotowy badań statystycznych, następuje w postaci elektronicznej przy wykorzystaniu formularzy określonych w rozporządzeniu Prezesa Rady Ministrów. Zastosowanie formularzy elektronicznych przy przekazywaniu danych statystycznych pozwala przedsiębiorcy posłużyć się wyłącznie danymi i informacjami przewidziane we wzorze formularza. Jako że wzory te – w kształcie określonym w rozporządzeniu Prezesa Rady Ministrów z dnia 18 marca 2015 r. w sprawie określenia wzorów formularzy sprawozdawczych, objaśnień co do sposobu ich wypełniania oraz wzorów kwestionariuszy i ankiet statystycznych stosowanych w badaniach statystycznych ustalonych w programie badań statystycznych statystyki publicznej na rok 2015 [Dz. U. z 2015 r., poz. 561 ze zm.] – nie przewidują konieczności podania numeru NIP, posłużenie się nim przez przedsiębiorcę jest faktycznie wykluczone. Okoliczność ta sprawia, że obowiązkowi identyfikacyjnemu wynikającemu z art. 30 ust. 1 pkt 1 wypada przypisać charakter samoistny; numer REGON pozwalają bowiem na ustale-

nie tożsamości przedsiębiorcy w sytuacji, gdy nie jest możliwe dokonanie tego na podstawie numeru NIP.

Warto zaznaczyć, że przywoływane w powyższych rozważaniach przepisy art. 20 i 21 ustawy o swobodzie działalności gospodarczej, art. 34 ustawy o Krajowym Rejestrze Sądowym oraz art. 127 § 5, art. 206 § 1 i art. 374 § 1 Kodeksu spółek handlowych obligują przedsiębiorców do posługiwania się również danymi innymi niż firma, numer NIP, numer KRS i numer REGON – w sytuacjach określonych w powołanych przepisach przedsiębiorcy są obowiązani wskazać siedzibę i adres, formę prawną wykonywanej działalności, sąd rejestrowy, w którym przechowywane są ich akta rejestrowe, oraz wysokość kapitału zakładowego i kapitału wpłaconego lub informację, że wymagane wkłady na kapitał zakładowy nie zostały wniesione. Nie ulega wątpliwości, że obowiązków tych nie sposób uznać za obowiązki identyfikacyjne – w żaden sposób nie wskazują one bowiem na tożsamość przedsiębiorcy. Uznać wypadnie je zaś za obowiązki informacyjne – pozwalają one wszak aktualnym i potencjalnym kontrahentom przedsiębiorcy pozyskać informacje o jego działalności lub, w przypadku zamieszczenia oznaczenia sądu rejestrowego przechowującego akta rejestrowe, czynią łatwiejszym dążenie do ich pozyskania [Zamojski, 2009, 240-241].

Problem badawczy postawiony we wstępie niniejszego opracowania wymaga rozstrzygnięcia zagadnienia usytuowania prawnej regulacji obowiązków identyfikacyjnych przedsiębiorcy sensu stricto w ramach podziału publiczne prawo gospodarcze-prywatne prawo gospodarcze. Wydaje się, że regulację tę zaliczyć należy do publicznego prawa gospodarczego, o czym stanowi jej przystawalność do kryteriów wyróżniania zarówno prawa publicznego w ogólności, jak i publicznego prawa gospodarczego.

Analizując prawną regulację obowiązków identyfikacyjnych sensu stricto na tle wskazywanych w literaturze kryteriów wyróżniania prawa publicznego, poczynić należy następujące ustalenia. Z istoty charakteryzowanych obowiązków wynika, że stanowią one wyraz władczego rozstrzygnięcia przez ustawodawcę o sytuacji prawnej przedsiębiorców. Rozstrzygnięcie to przybiera postać norm *iuris cogentis*, wyłączających całkowicie swobodę przedsiębiorców w zakresie decyzji co do posłużenia się numerami NIP, KRS i REGON w sytuacjach określonych w hipotezach norm prawnych ustanawiają-

cych przedmiotowe obowiązki. Co więcej, zgodnie z art. 34 ust. 3 ustawy o Krajowym Rejestrze Sądowym naruszenie obowiązków identyfikacyjnych wynikających z art. 34 ust. 1 tej ustawy może skutkować sankcją stosowaną z urzędu przez sąd rejestrowy, polegającą na nałożeniu grzywnę na osoby odpowiedzialne za niewykonanie obowiązków. Ponadto, co oczywiste, obowiązki identyfikacyjne sensu stricto mają charakter niemajątkowy.

Adekwatność prawnej regulacji obowiązków identyfikacyjnych sensu stricto wobec kryterium interesu, stosowanego przy wytyczaniu podziału prawo publiczne-prawo prywatne, wypada rozważyć łącznie z zagadnieniem usytuowania przedmiotowej regulacji w ramach podziału publiczne prawo gospodarcze-prywatne prawo gospodarcze. Dążenie ustawodawcy do zaspokojenia prywatnych interesów przedsiębiorców w sferze stosunków gospodarczych wyraża się m.in. w tworzeniu minimum unormowania niezbędnego dla zaistnienia przedsiębiorcy w obrocie prawnym. Do minimum tego nie należy jednak zaliczać obowiązków dotyczących stosowania w obrocie prawnym i gospodarczym numerów NIP, KRS i REGON – nie wydaje się bowiem, aby z perspektywy przedsiębiorcy uwidaczniała się potrzeba posługiwania się oznaczeniami innymi niż firma, której obowiązek używania stanowi realizację niebudzącej wątpliwości ogólnej zasady prawa nakazującej występować w obrocie w sposób nieanonimowy. Istnienie w prawie polskim obowiązków identyfikacyjnych przedsiębiorcy sensu stricto trudno analizować w oderwaniu od nieabsolutnego charakteru zasady wyłączności firmy, który przesądza o możliwości istnienia więcej niż jednego przedsiębiorcy działającego pod daną firmą. Przez wzgląd na okoliczność tę interes publiczny, odnoszony do zbiorowości podmiotów uczestniczących w obrocie gospodarczym, których obiektywną potrzebą jest ustalenie w sposób niebudzący wątpliwości tożsamości aktualnych lub potencjalnych kontrahentów, wymaga stworzenia prawnych instrumentów gwarantujących możliwość dokonania identyfikacji przedsiębiorców na podstawie oznaczeń niepowtarzalnych i niezmiennych. Instrumenty te, które na gruncie prawa polskiego przybrały postać obowiązków posługiwania się numerami NIP, KRS i REGON, wymagają zastosowania władczej ingerencji w działalność gospodarczej przedsiębiorców, polegającej na ustanowieniu obowiązku stosowania przez nich w obrocie oznaczeń wskazanych przez ustawodawcę, choćby z różnych przyczyn nie pozostawało

to w zgodzie z ich zamierzeniami gospodarczymi. Postrzeganie prawnej regulacji obowiązków identyfikacyjnych przedsiębiorców sensu stricto jako uwarunkowanej dążeniem do realizacji interesu publicznego ingerencji w sferę działalności gospodarczej przedsiębiorców – tj. zjawiska znamionującego publiczne prawo gospodarcze – świadczy o jej przynależności do tej części dualistycznie ujmowanego prawa gospodarczego.

Rozważania nad prawną regulacją obowiązków identyfikacyjnych przedsiębiorców, podjęte w niniejszym opracowaniu, pozwoliły dokonać rozróżnienia obowiązku sensu largo – obowiązku posługiwania się firmą, niegwarantującego pełnej możliwości identyfikacji przedsiębiorcy - oraz obowiązków sensu stricto, dotyczących posługiwania się numerami NIP, KRS i REGON, zapewniających możliwość niebudzącego wątpliwości ustalenia tożsamości przedsiębiorcy. Obowiązku posługiwania się firmą nie sposób sytuować w układzie publiczne prawo gospodarcze-prywatne prawo gospodarcze z uwagi na poczytywanie go za odzwierciedlenie ogólnej zasady prawa, zgodnie z którą podmioty prawa nie mogą występować w obrocie w sposób anonimowy. Prawną regulację obowiązków identyfikacyjnych sensu stricto uznano za pozostającą w obrębie publicznego prawa gospodarczego, o czym przesądza jej adekwatność wobec wskazywanych w literaturze kryteriów wyróżniania prawa publicznego oraz publicznego prawa gospodarczego.

Dokonane w ramach niniejszego opracowania ustalenia dotyczące natury prawnej regulacji obowiązków identyfikacyjnych przedsiębiorców czynią wielce wątpliwym zasadność postrzegania jej jako zagadnienia pogranicza publicznego i prywatnego prawa gospodarczego. Należy jednak zauważyć, że stanowisko to, odnoszące się do publicznego i prywatnego prawa gospodarczego jako działów prawa, nie musi zachować aktualności w przypadku przyjęcia perspektyw zakładających postrzeganie publicznego i prywatnego prawa gospodarczego w kategoriach dyscyplin naukowych i dydaktycznych. Obie perspektywy czynią zasadnym rozpatrywanie obowiązków identyfikacyjnych przedsiębiorców i unormowań dotyczących podstawowego oznaczenia przedsiębiorców – firmy – w sposób łączny, z uwagi na względy funkcjonalne wymagające dążenia do kompleksowego ujmowania zagadnień naukowych oraz przejrzystego i spójnego przedstawiania treści dydaktycznych. Jedynie więc przyjęcie wskazanych perspektyw, zakładających postrzeganie

prawnej regulacji identyfikacji przedsiębiorców jako jednego problemu naukowego i badawczego wymagającego łącznego ujmowania norm publiczno- i prywatnoprawnych, pozwoliłoby uznać prawną regulację obowiązków identyfikacyjnych przedsiębiorców za pozostającą w obrębie zagadnienia pogranicza publicznego i prywatnego prawa gospodarczego.

SPIS LITERATURY

- Fundowicz S., *Dychotomiczny podział prawa*, „Samorząd Terytorialny” 2000, nr 1-2.
- Gliniecki B., *Funkcje firmy przedsiębiorcy*, „Prawo Spółek” 2008, nr 3.
- Grabowski J., *Kryteria wyodrębniania, przedmiot i zakres publicznego prawa gospodarczego* [w:] Grabowski J., Kieres L., Walaszek-Pyziół A. [red.], *Publiczne prawo gospodarcze*, „System Prawa Administracyjnego”, t. 8a, wyd. C.H. Beck, Warszawa 2013.
- Grabowski J., *Rola i funkcje prawa w systemie gospodarki rynkowej* [w:] *Instytucje współczesnego prawa administracyjnego. Księga jubileuszowa profesora zw. dra hab. Józefa Filipka*, wyd. UJ, Kraków 2001.
- Janiak A., *Komentarz do art. 43² Kodeksu cywilnego* [w:] Kidyba A. [red.], *Kodeks cywilny. Komentarz. Część ogólna*, t. I, Lex/el.
- Kidyba A., *Prawo handlowe*, wyd. C.H. Beck, Warszawa 2013.
- Klapczyńska M., *Firma i jej ochrona*, wyd. LexisNexis, Warszawa 2004.
- Kocowski T., *Przedsiębiorca* [w:] Grabowski J., Kieres L., Walaszek-Pyziół A. [red.], *Publiczne prawo gospodarcze*, „System Prawa Administracyjnego”, t. 8a, wyd. C.H. Beck, Warszawa 2013.
- Kosikowski C., *Publiczne prawo gospodarcze Polski i Unii Europejskiej*, wyd. LexisNexis, Warszawa 2010.
- Kosikowski C., *Ustawa o swobodzie działalności gospodarczej. Komentarz*, wyd. LexisNexis, Warszawa 2011.
- Kruczalak K., *Prawo handlowe. Zarys wykładu*, wyd. PWN, Warszawa 1994.
- Michnik A., *Ustawa o Krajowym Rejestrze Sądowym. Komentarz*, wyd. Wolters Kluwer, Warszawa 2013.
- Nowacki J., *Prawo publiczne – prawo prywatne*, wyd. UŚ, Katowice 1992.
- Popiołek W., *Komentarz do art. 43² Kodeksu cywilnego* [w:] Pietrzykowski K. [red.], *Kodeks cywilny. Art. 1-449¹⁰. Komentarz*, t. I, wyd. C.H. Beck, Warszawa 2015.
- Promińska U., *Komentarz do art. 43² Kodeksu cywilnego* [w:] Pyziak-Szafnicka M. [red.], *Kodeks cywilny. Część ogólna*, wyd. Wolters Kluwer, Warszawa 2014.

Pulka Z., *Zasada prawa* [w:] Bator A. [red.], *Wprowadzenie do nauk prawnych. Leksykon tematyczny*, wyd. LexisNexis, Warszawa 2008.

Snażyk Z., Szafrąński A., *Publiczne prawo gospodarcze*, wyd. C.H. Beck, Warszawa 2013.

Szwaja J., Kubiak-Cyrul A., *Komentarz do art. 43² Kodeksu cywilnego* [w:] Giezek J. et al., *Pozakodeksowe prawo handlowe*, „Kodeks spółek handlowych. Komentarz”, t. V, wyd. C.H. Beck, Warszawa 2015.

Włodyka S., *Prawo handlowe w systemie prawa* [w:] Włodyka S. [red.], *Prawo handlowe – część ogólna*, „System Prawa Handlowego”, t. 1, wyd. C.H. Beck, Warszawa 2009.

Zamojski Ł., *Ustawa o Krajowym Rejestrze Sądowym. Komentarz*, wyd. LexisNexis, Warszawa 2009.